

Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAIŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік Lxviii № 24 (3435) Варшава, 18 червня 2023 року. Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Знищення Каховської ГЕС – масштабна екологічна катастрофа. с. 6

Збори Українського вчительського товариства. с. 2

30-річчя відновлення Українського військового
цвинтаря в Александрові-Куявському. с. 8

ISSN 027-8254

9 770027 825238

Фото з твіттера Володимира Зеленського

Павло ЛОЗА

Фото автора статті

Збори Українського вчительського товариства

У Перемишлі відбулися позачергові збори Українського вчительського товариства (УВТ). У межах зустрічі, яка відбулася 2 червня в перемиській «шашкевичівці», було обрано нове керівництво організації, а також прийнято пропозиції щодо подальшого плану роботи Товариства.

Діяльність не тільки в Польщі

У конференції взяло участь понад 30 осіб. Після привітального слова директора школи Петра Піпки присутні хвилиною мовчання вшанували членів Товариства, які відійшли у вічність, зокрема д-ра Ярослава Грицьковяна та довголітню голову організації Ірину Дрозд, котрі померли минулого року.

Заступниця голови Товариства Марія Туцька зачитала вітальний лист від скарбника організації Марії Мандрик-Філь із Білого Бору.

«Учителем ти є не тільки в процесі професійної діяльності, а є ти ним назавжди», – процитувала Марію Мандрик-Філь віцеголова Товариства.

Після зачитали звіт, який підготувала голова організації Ірина Дрозд. Вона написала його за кілька днів до смерті, коли вже лежала хвора.

Зі звіту стало відомо, що реєстр організації налічує 120 членів, які працюють у восьми осередках. У звіті перераховано цілі організації. Зокрема, це інтеграція та активізація українських учителів у Польщі, а також освітня діяльність серед української громади в цій країні. Окрім опіки над українським шкільництвом, співпраці з освітніми органами та створення шкіл і пунктів навчання української мови, до статуту УВТ входить підвищення кваліфікації членів організації.

За понад 31 рік громадської діяльності УВТ було співорганізатором багатьох культурно-освітніх ініціатив української меншини в Польщі. Ця організація сприяла створенню української школи в Перемишлі. УВТ займалося теж питанням будівництва нового шкільного об'єкта в Гурові-Ілавецькому та проблемою функціонування ліцею в Білому Борі.

Крім участі в різноманітних освітніх проєктах у Польщі, УВТ було співорганізатором методичних конференцій в Україні, а саме: у Тернополі, Луцьку, Києві, Львові, Трускавці та Івано-Франківську.

Завдяки діяльності організації видано низку підручників та робочих зошитів для нульового класу, а також для учнів 1, 2, 3, 4, 5 та 6 класів, допоміжні матеріали для ліцею. Усі ці випуски було представлено на зборах у Перемишлі.

Серед здобутків організації – кварталник «Рідна мова», автори якого – освітяни – пишуть про проблеми,

ситуацію з українською освітою в Польщі та пропонують свої поради.

УВТ також організувало кваліфікаційні курси для вчителів, зокрема в Кошаліні. Було ініціатором ремонту поховання Уляни Кравченко, поетеси та учительки в Перемишлі, могила якої відремонтовано завдяки зібраним коштам.

Після прочитання звіту й дискусії довкола нього збори прийняли ухвалу про затвердження діяльності попередньої управи.

Для чого потрібна організація?

– Не все можна зробити через інтернет. Нам потрібно зустрічатися, обмінюватися досвідом. Познайомитися особисто: відходить одне покоління вчителів, приходять молоді, не завжди знайомі з реаліями праці у міжшкільних пунктах. Їм потрібна підтримка. Серед нас багато вчителів, які приїхали з України. Для них це також нова ситуація – організаційні та правові. Хоча б для цього вчителі з усієї Польщі принаймні раз на рік мають зустрітися одне з одним. Це також одна з багатьох переваг такої організації, як наша, – каже Марія Туцька.

Однією з проблем, порушених на зустрічі, була можливість вивчати рідну мову для дітей, які приїхали до Польщі протягом останнього року. Своїми спостереженнями поділилася Дарія Вальницька-Більо, яка навчає польської мови учнів-громадян України в Тшеб'ятові. Також вчителька згадала, що кілька десятиліть тому в неї виникла проблема зі створенням пункту навчання української мови. Водночас вона звернула увагу на актуальну проблему – коли діти-громадяни України не можуть вчитися в пунктах навчання української мови.

– Навіть якщо немає можливості проводити уроки української мови, варто робити з дітьми театральні вистави, вчити пісні. Тому що живий контакт з мовою – це також навчання, – стверджує вчителька з Тшеб'ятова.

Поділилися своїми спостереженнями про різницю між системою навчання в школах Польщі та України Оксана Павлова та Оксана Мосуль. Це дві вчительки, які цього року приїхали з України й сьогодні працюють у перемиській українській школі.

Тут варто зазначити, що саме завдяки УВТ українські школи Польщі налагодили співпрацю з різними партнерами в Україні та організували поїздки для учнів та вчителів у табори, на курси чи конференції.

– Ми також змогли призначити консультантів-методистів у різних регіонах, – додає Марія Туцька.

Постулати та плани

Як завжди, мета подібних зборів – окреслити запити для роботи в майбутньому. Члени УВТ одностайно прийняли рекомендації Стефана Лашина, багаторічного члена організації. Вони були опубліковані в № 21 «Нашого слова» від 28 травня 2023 року. Серед пропозицій щодо подальшої роботи організації є, зокрема, створення інтернет-платформи УВТ трьома мовами – українською, польською та англійською, раз на два-три місяці публікування інформаційного бюлетеня онлайн, активізація роботи чинних місцевих відділів Товариства та створення нових, заохочення та залучення до робо-

ти Товариства новоприбулих до Польщі українців, серед яких багато вчителів і науковців, залучення до роботи Товариства молодих українських ІТ-фахівців, які керуватимуть ІТ-службою.

Серед пропозицій учасників зустрічі – створення спільних міжшкільних проєктів. Це збільшує зацікавлення школами, сприяє обміну дієвими практиками та взаємовпізнанню.

– Прикладом цього є проєкт «Польсько-українські хореографічно-вокальні семінари» 2015 року, що відбувся в межах програми міністра національної освіти РП «Польсько-українська співпраця молоді». Його кульмінацією стало виконання гопака на подвір'ї замку в Красичині, – згадує Марія Туцька.

Була пропозиція тіснішої взаємодії між пунктами навчання української мови й школами, а також спільної діяльності УВТ з Підляським науковим інститутом, який декларує співпрацю з організацією.

Важливо, що УВТ підписало лист про наміри співпраці з представництвом польсько-українських студій Ягеллонського університету в Кракові. Згідно з документом, партнери запланували налагодити співпрацю щодо організації лекцій, семінарів, конференцій, стажування та практики для студентів, обміну інформацією про наукові заходи, просування сучасних організаційних рішень.

Нова управа

За результатами виборів, новою головою Товариства стала Уляна Боднар, вчителька української та польської мов у школі ім. Маркіяна Шашкевича в Перемишлі. Заступниками обрано Анну Фаль, вчительку пункту навчання української мови у Сяноці, та Андрія Дрозда, директора Початкової школи ім. Т. Шевченка в Білому Борі. Секретарем УВТ стала Мирослава Ковальська, вчителька пункту навчання української мови в Команчі, а скарбником – Зеновія Козяк, вчителька «шашкевичівки». Тим часом членами управи стали Наталя Рибка, Марія Стець

та Ірина Спольська-Мокляк, які працюють в українській школі в Перемишлі.

До ревізійної комісії ввійшли Марія Фіцак, Марія Туцька та викладачка Ягеллонського університету Оля Кіх-Маслей.

Уляна Боднар

– Пам'ятаю слова про те, що серед третього покоління переселенців акції «Вісла» вже не буде українців. А ми повинні зробити все, щоб ця думка стала хибною. І ми будемо вірні корінню, вірні мові, бо це в наших генах, – сказала Уляна Боднар.

Наступний робочий з'їзд організації заплановано приблизно на осінь.

***

Серед гостей, які взяли участь у зборах Товариства були, зокрема, довголітні директори та вчителі українських шкіл у Лігниць та Перемишлі Ірина Снігур та Юліан Бак, які під час засідання отримали подяки та квіти. Перед учасниками зборів свій мистецький талант показали учні, підготувавши мініконцерт, а саме: гурт бандуристок (керівниця Марта Корецька), хіп-хоп-команда учнів 3-го класу «Треба» (вихователька Марія Стець) і Олесь Кірдей та акордеоніст Михайло Філь (опікун Олег Корецький). ●

Українку відзначено нагородою міста Сянок

6 червня в Сяноцькому будинку культури відбулася церемонія вручення премії міста Сянок за 2022 рік (Nagroda Miasta Sanoka). Серед переможців – учасниця гурту «Вернигора» Дарія Косек.

«Влада міста Сянока вирішила оцінити мою тогорічну музичну діяльність як індивідуально, так і з моєю улюбленою „Вернигорою“. Це, напевно, останній елемент, що завершує дуже активний час 2022 року», – написала співачка з Сянока.

Тріо «Вернигора» виконує традиційну музику українсько-польського пограниччя. Гурт складається з Анни Оклеєвич, Мацея Гарни та українки Дарії Косек, яка є теж учасницею гурту «Відимо». Співачка, котра походить із Білого Бору, ініціювала незвичайний музичний проєкт «Бойківські голоси Бескидів». Тамтешні пісні, що виконує українка під акомпанемент своїх колег, звучать у нетрадиційній формі. Цей проєкт відзначено першою нагородою на одному з найвідоміших фолкзаходів – Фестивалі Польського радіо «Нова традиція» 2021 року. Сама Дарія Косек є лауреаткою багатьох інших вокальних фестивалів та конкурсів, зокрема Міжнародного вокального конкурсу імені Квітки Цісик у Варшаві, Фестивалю польського фольклору «Sabałowe Bajanie» в Буковині-Татшанській.

Гурт і співачку на премію міста Сянока номінувала організація «Бескидський народний університет».

Фото з фейсбук-сторінки Бойківські голоси Бескидів

Демонстрація біля російського посольства

6 червня біля посольства росії у Варшаві пройшла демонстрація через іще один російський теракт – підрив Каховської ГЕС.

«Цим терористичним актом росія ставить нас під загрозу ядерної війни. Ми прийшли сюди з однією метою, щоб ще раз голосно сказати – Україні потрібна наша підтримка», – зазначила одна з представниць «Євромайдан-Варшава», організатора демонстрації. Учасники, серед іншого, скандували гасла «терористи» та тримали в руках транспаранти з написами подібного змісту. Деякі також лили воду з пляшок на вулицю перед будівлею посольства як символ повені, що виникла внаслідок підриву дамби.

«Ми вважаємо, що саме тому НАТО має вжити всіх можливих заходів для забезпечення ядерної безпеки України та її сусідів і прийняти Україну до НАТО якнайшвидше! Це єдиний спосіб запобігти ядерній катастрофі, захистити мирне населення в Україні й зупинити російський тероризм», – пишуть організатори на своїй фейсбук-сторінці (Euromaidan-Warszawa). Також там вказано посилання на петицію до НАТО в цій справі, щоб Україна якнайшвидше могла вступити до Північноатлантичного альянсу.

Нагороду імені Яна Новака-Єзьоранського отримав експосол України в Польщі

4 червня у Вроцлаві відбулось урочисте вручення нагороди імені Яна Новака-Єзьоранського. Цьогорічним лауреатом став колишній посол України в Польщі Андрій Дешиця. Про це повідомляє офіційний міський сайт wroclaw.pl.

Мер міста Вроцлава Яцек Сутрик, вручаючи нагороду, сказав, що посол Андрій Дешиця є людиною, яка вийшла далеко за межі звичайних завдань, покладених на неї дипломатичними обов'язками.

«Він активно бере участь у розбудові польсько-українських відносин. Демократія, верховенство права, уміння прислухатися до голосу громадян, а також відсутність страху бути членом міжнародних спільнот – цими цінностями керується лауреат цьогорічної премії, посол Андрій Дешиця», – сказав Яцек Сутрик та підкреслив, що ця нагорода є виявом солідарності Польщі з Україною та її боротьби за суверенітет.

«Дякую членам Капітули Нагороди за таку високу оцінку, яка ще більше мобілізуватиме мене до роботи в цьому напрямі», – написав у твіттері Андрій Дешиця, посол України в Польщі у 2014–2022 роках. Зараз дипломат працює радником МЗС України.

На церемонії нагородження були присутні представники української громади Вроцлава, зокрема Ольга Хребор, уповноважена мера у справах жителів українського походження у Вроцлаві, та голова вроцлавського гуртка ОУП Ігор Саламон.

Нагороду Яна Новака-Єзьоранського призначають від 2004 року. Нею відзначають людей чи інституції, які здійснили «значний внесок у повалення комунізму, відновлення незалежності Польщі та формування громадянського суспільства в країнах Центрально-Східної Європи». Серед лауреатів нагороди є, зокрема, Вацлав Гавел, Джордж Герберт Вокер Буш, Світлана Тихановська, Тадеуш Мазовецький.

Фото з твіттера Андрія Дешиці

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

Анна Вінницька

Фото авторки статті

Розмови про українців з Польщі з Петром Тимою

1 червня, завдяки товариству «Майстерня» та ОУП, у Кошалінській бібліотеці відбулася презентація книги «Сплетення. Розмови про українців з Польщі з Петром Тимою». Крім Петра Тими, у зустрічі взяв участь історик професор Роман Дрозд із Поморського університету в Слупську, а дискусію провів директор бібліотеки Даріуш Павліковський.

Присутні змогли дізнатися більше не лише про книгу, але й про її історичний контекст, польсько-українські відносини напередодні відзначень 80-х роковин Волинської трагедії, різне сприйняття історії з боку поляків та українців чи відмінності в збереженні національної ідентичності, що існують між українськими мігрантами й біженцями та корінними українцями у Польщі.

Захід у Кошаліні – це не перша презентація книги, тож було цікаво – як ці зустрічі оцінює Петро Тима, чи вони схожі, й чи можна провести паралель між ними?

Відповідаючи на ці питання, Петро Тима зазначив, що все залежить від учасників презентацій – а вони різні. Буває, що на події присутні переважно поляки, які жодним чином не пов'язані з українською громадою, – так було в Гданську. А бувають

зустрічі, де більшість учасників – це громадяни України, – така зустріч відбулась у Варшаві в Українському домі. Тим часом у Кошаліні на презентацію книжки прийшли представники місцевих українців із Польщі. Зустрічі теж відрізняються, якщо йдеться про запрошених гостей і ведучих. Усе це разом впливає на те, як розставлено акценти під час розмови. Дуже часто книжку прочитують також у контексті актуальних подій в Україні, й тому на перше місце виступає війна. У Кошаліні розмови стосувалися насамперед української меншини й нинішньої політичної ситуації щодо українців у Польщі.

– Попри вже кільканадцять зустрічей багато аспектів цієї книги ще не вичерпано, як хоча б контекст лігницького ліцею. Це питання було порушене в Гданську, де під час зустрічі директор Музею Другої світової війни запитав саме про роль ліцею для української спільноти та політику тодішньої влади, – сказав Петро Тима та наголосив, що це його суб'єктивний перелік тем, які ще чекають на обговорення, а кожна зустріч дуже цінна, оскільки проливає нове світло на книгу й дає поштовх для нових досліджень. Петро Тима також відвідав Білий Бір, де зустрівся з молоддю українського ліцею. ●

Анна Вінницька

Свято української культури в Кошаліні

Зараз у Кошалінській політехніці на різних факультетах навчається понад двісті студентів з України. Тож не дивно, що в цьому році тут уперше організовано День української культури.

– Ми навчаємося на англійській філології, дизайні, але загалом багато українських студентів вчиться на економічних та гуманітарних факультетах, – розповідають студентки першого та другого року навчання, ведучі свята. Деякі з них приїхали до Польщі вже після війни, а деякі – ще до початку воєнних дій і раніше навчалися в українському ліцеї в Білому Борі. Тут, як говорять самі студенти, представлено майже всі регіони України.

– Тішуся, що сьогодні святкуємо український день, оскільки це показує, що поляки та українці у важкі хвилини вміють підтримувати та бути разом. Ми розуміємо одне одного, тому радію, що нині в стінах Кошалінської політехніки навчається багато українських студен-

тів, – наголосив декан гуманітарного факультету Кошалінської політехніки професор Міхал Поляк, організатор заходу.

– Особисто я з маленького містечка, і, коли приїхала до більшого міста, була приємно вражена. Тут мені дуже подобається. Кошалінська політехніка дуже відкрита до українців, ми маємо великі можливості, й тому вдячні полякам за те, що можемо тут навчатися. Дякуємо Польщі, що так підтримує наш народ у час війни. Саме такі дні додають нам сили, щоб боротися з російським окупантом, – каже українська студентка.

– Справді, такі події дуже важливі, оскільки допомагають не забувати про війну, бо, на жаль, сьогодні дехто з нас зникає до неї, а цього робити не можна. Бо якщо звикнемо до війни, ми в такий спосіб зміцнимо російську агресію, а нам усім потрібно, щоб війна якнайшвидше закінчилась перемогою України. Українці зараз борються за всю Європу, зокрема Польщу, та цінності, за які боролися також поляки, – зауважує професор Роман Дрозд із Поморського університету в Слупську, зустріч з яким відбулась під час Днів української культури.

Самі студенти до свята підготували «воєнну» презентацію. Тепло глядачі зустріли виступ учнів українського ліцею в Білому Борі та вокалістів Вікторії Федотової й Адама Кіцулі. ●

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Фото МВС та ДСНС

Знищення Каховської ГЕС – масштабна екологічна катастрофа

Вночі 6 червня було зруйновано греблю Каховської гідроелектростанції, яка перебувала весь цей час під контролем росії. росіяни окупували її в лютому 2022 року, на початку повномасштабного вторгнення в Україну. Ще восени минулого року повідомлялося, що росіяни замінували ГЕС та є велика ймовірність її знищення. Вірогідною причиною того, що це відбулося саме зараз, називають початок контрнаступу ЗСУ, а саме – спробу росіян його затримати через великий розлив води і неможливість форсування Дніпра українськими військами, намагання РФ звузати лінію фронту.

Вибух пролунав близько 2:50 ночі – ворог здійснив внутрішній підрив конструкцій Каховської ГЕС. За даними «Укргідроенерго», підрив відбувся у машинній залі електростанції, відновленню вона вже не підлягає. Як повідомила речниця ОК «Південь» Наталія Гуменюк, характер пошкоджень доводить, що підрив відбувся зсередини – це спростовує твердження російської пропаганди про «ракетний удар ЗСУ».

Найбільше від руйнування греблі постраждав лівий берег, який перебуває в тимчасовій окупації. У зоні лиха опинилося близько 16 тисяч людей та близько 80 населених пунктів, зокрема і місто Херсон.

Після підриву ГЕС було розпочато масштабну евакуацію. За даними міністра внутрішніх справ України Ігоря Климченка, станом на 11 червня на Херсонщині фактично підтоплено 46 населених пунктів, із них: 32 (3821 будинок) – на підконтрольній Україні території, 14 – на тимчасово окупованих. Евакуйовано 2718 осіб, з яких 190 дітей, загинуло 5 людей, 35 осіб вважаються безвісти зниклими. У Миколаївській області підтоплено 31 населений пункт. Евакуйовано 982 особи, серед яких 167 дітей, 1 людина загинула. Не обійшлося без втрат і серед тварин. Так, повідомляють, що під воду пішов зоопарк «Казкова діброва» в окупованій Новій Каховці, він був повністю затоплений, врятуватися могли лише лебеді та качки.

Порятунок триває під обстрілами з російської сторони, ворог постійно обстрілює місця евакуації, українських рятувальників, поліцейських, волонтерів.

«Евакуація під шквальним обстрілом у Херсоні, – пише міністр МВС Ігор Климченко на своїй фейсбук-сторінці. – 21 людина ледь вибралася зі смертельної водяної пастки на окупованому лівобережжі. Практично всі – люди похилого віку, маломобільні. Це був великий ризик, але ми не могли залишити людей напризволяще. В результаті – підступний обстріл у спину. Троє загинули цивільних. Десятеро людей травмовані. Це більше, ніж злочин. І відповідна реакція буде. Вистоїмо. Помстимося».

Про схожу ситуацію пише і голова Херсонської ОВА Олександр Прокудін: «Через обстріл човна, яким евакуювалися люди з лівого берега, постраждали тринадцять людей. Троє мирних людей загинули, ще десятеро дістали поранення, серед них двоє правоохоронців. 74-річний чоловік, коли ворог відкрив вогонь, власним тілом прикрив жінку. Росіяни розстріляли його в спину. Від отриманих поранень він загинув, лікарі не встигли йому допомогти...»

Скоєний росією екоцид, масштабна екологічна катастрофа є воєнним злочином і найбільшою аварією з часів подій на Чорнобильській АЕС. Окрім очевидних на даний момент наслідків, як затоплення житла та інфраструктури, можуть бути віддалені в часі і на разі навіть непрогнозовані.

Руйнування дамби призвело до зниження рівня води в Каховському водосховищі, що потенційно може спричинити проблеми з охолодженням реакторів Запорізької АЕС та загрози атомної катастрофи, а також – до нестачі питної води, посухи по всьому півдню України, знищенню сотень видів рослин та тварин. Вже 8 червня рівень води у водосховищі впав нижче «мертвої точки» у 12,7 м, і голова «Укргідроенерго» Ігор Сирота зазначив: «Ми вже не можемо робити водозабір у населені пункти і для ЗАЕС». За його словами, найімовірніше, падіння води зупиниться на рівні приблизно 3 м, а саме водосховище зменшиться в ширині

з 3,5 км, як це було до підриву, до 1-1,2 км, тобто повернеться в русло Дніпра, яким воно було до будівництва водосховища. За попереднім прогнозом «Укргідроенерго», очікується, що вода з Каховського водосховища повністю зійде у пониззя Дніпра до 12 червня. Ідеться про 18,2 км³ води.

Фахівці кажуть, що найближчим часом регіону можуть загрожувати посухи та пилові бурі, які піднімуть у повітря шкідливі частинки, що осідали на дні у водоростях після Чорнобильської катастрофи, а також з розмитих скотомогильників, кладовищ, складів хімікатів, підприємств тощо.

Великого удару зазнала агропромисловість регіону через втрату врожаю, затоплені поля і неможливість зрошення їх в майбутньому. На відновлення агропотенціалу Херсонщини, що славилася своїми кавунами, динями, помідорами, огірками, може знадобитися кілька років.

Заступник голови Всеукраїнської аграрної ради Денис Марчук зазначає, що на півдні України існує таке характерне явище, як пилові бурі, котрі змітають родючий шар ґрунту. Наявність вологи від зрошення допомагало дещо зменшити їхню кількість, проте тепер їх ставатиме ще більше. Родючий шар ґрунту також може змити водою в одному місці і перенести в інший. Землі загрожує забруднення через мор риби та змиття хімікатів з полів.

У Міністерстві аграрної політики заявили, що знищення Каховської ГЕС призведе до того, що поля на півдні вже за рік можуть стати пустелями. Відновити таку гідроелектростанцію дуже непросто, дорого та довго. За оцінками «Укргідроенерго», після деокупації лівобережної Херсонщини Україні знадобиться щонайменше 5 років та мільярд доларів на відновлення ГЕС. А за словами заступника міністра аграрної політики Віталія Головні, додатково потрібно близько трьох років, аби наповнити нове водосховище.

Без дніпровської води також може знову залишитися Крим – його канал наповнювався водою з Каховського водосховища. ●

Наступальні дії ЗСУ, рейди на території росії

5 червня заступниця міністра оборони Ганна Маляр повідомила, що з боку ЗСУ відбуваються наступальні дії на деяких напрямках, але не назвала те, що відбувається «наступом». «Ми продовжуємо оборону, яку почали 24 лютого 2022. Оборонна операція містить все, в тому числі і контр-наступальні дії. Тому на деяких напрямках ми переходимо до наступальних дій. Зокрема, епіцентром бойових дій залишається Бахмутський напрямок. Там ми рухаємось доволі широким фронтом. Маємо успіх. Займаємо панівні висоти. Ворог в обороні, хоче утримати позиції. На півдні – ворог в обороні. Тривають бої місцевого значення», – зазначила Маляр.

Також вийшло декілька відео від Міністерства оборони України, де військові просять зберігати тишу стосовно планів контрнаступу. В одному відео солдати жестами вказують мовчати, а титри зазначають: «Плани люблять тишу. Оголошення про початок не буде», в іншому – начальник Головного управління розвідки МО Кирило Буданов мовчки дивиться в об'єктив камери протягом усього 30-хвилинного ролику.

Цьому передували дії на території росії, зокрема рейди Російського добровольчого корпусу та Легіону «Свобода Росії», а також активні обстріли території прикордонних територій, зокрема, російського міста Шебекіно Белго-

родської області та приліт дронів в ніч проти 30 травня до передмістя москви, в елітний район Рубльовка, де розташовані котеджі кремлівських високопосадовців та президента рф владіміра путіна.

РДК та ЛСР є військовими підрозділами ЗСУ, що входять до складу Інтернаціонального легіону ТрО України, але сформовані вони з етнічних росіян. РДК – з російських емігрантів, що проживають в Україні чи інших європейських країн, а ЛСР – з колишніх військовослужбовців рф та інших росіян, а подекуди білорусів, що перейшли на сторону України.

Останнім часом на території Белгородської, Брянської та Курської областей відбувалися різні інциденти, а нещодавно, можна сказати, розвернулися бойові дії і росія втратила контроль над деякими територіями. Так, 22 травня РДК та ЛСР перейшли кордон з Белгородщиною, де, за словами речника ГУР МО Андрія Юсова, вони «розпочали операцію зі звільнення територій і створення коридору безпеки для захисту мирного населення України». Старший помічник президента України Михайло Подоляк прокоментував це так, що Україна не втягнута в цей конфлікт, але з цікавістю спостерігає за ситуацією, «танки продаються в будь-якому російському військовому магазині», а бійці є громадянами рф та входять до складу партизанських загонів. Командир РДК Денис White Rex зазначив, що після проведення операції в Белгородській області на КПП «Грайворон» вони захопили трофейний БТР, стрілецьку зброю та іншу техніку. 25 травня бійці РДК повідомили, що знову перетнули кордон із рф і побували в селі Глотове Белгородської області. На опублікованому відеоролику двоє бійців стоять на ганку відділення Пошти росії у Глотовому. 1 червня бійці заявили, що проводять ще одну операцію на території росії. Вони записали відеозвернення та повідомили, що йдуть у шебекінському напрямку, потім з'явилася інформація про бої в передмісті Шебекіно, селі Нова Таволжанка, і перехід її під контроль РДК та ЛСР. 4 червня бійці РДК захопили російських військових у полон і звернулися до губернатора Белгородської області з пропозицією обміну полонених на зустріч з ним. Також в ході боїв було знищено російського полковника, начальника оперативного угруповання «Белгород».

Поки відбувалися ці операції на прикордонних територіях – вочевидь, з метою відволікти увагу та сили збройні сили рф – почала з'являтися інформація про підвищені обсяги знищеної техніки та особового складу ворога, що є результатом наступальних дій ЗСУ. За словами радника міністра оборони Олексія Копитька, за останній тиждень знищено 18 російських РСЗВ (що в 2 рази більше, ніж в середньому з початку повномасштабного вторгнення), 181 одиниця артилерії (більше в 3,3 рази), 18 засобів ППО (більше в 3,3 рази), 156 одиниць транспорту (більше в 1,6 рази) та 30 одиниць спецтехніки (більше в 4 рази). Генштаб також повідомляє, що зросли втрати військових рф – так, наприклад, 10 червня – 890 осіб, 11 червня – 980 осіб (у той час як останнім часом втрати були на рівні 500-600 осіб).

І нарешті в останніх повідомленнях Генштабу почала з'являтися інформація про звільнені території та просування українських військ. 10 червня стало відомо, що на бахмутському напрямі за добу ЗСУ вдалося на різних ділянках просунути до 1400 метрів, звільнено село Нескучне на Донеччині, а 11 червня – що там же звільнено Благодатне і Макарівку, а на півдні є просування по двох напрямках від 300 до 1500 метрів. Українські війська позиції не втратили, йде поступове переміщення вперед. ●

Степан МІГУС

(з використанням архівного матеріалу «Нашого слова»)
Фото автора статті

30-річчя відновлення Українського військового цвинтаря в Александрові-Куявському

Кожна могила – «непимщена рана»

Традиційно, як і щороку, у першу суботу червня (цього-горіч 3 числа) на Козацькій могилі в Александрові-Куявському зустрілися ті, хто відчув потребу вшанувати пам'ять інтернованих воїнів УНР Армії Симона Петлюри, а насамперед – померлих у цьому таборі. Особливою нагодою відвідати захід став 30-річний ювілей відкриття цього особливого місця, відновленого після руйнування під час війни й за доби комунізму. Організатором урочистостей традиційно були органи самоврядування міста Александрова-Куявського на чолі з бургомистром Аркадіушем Ґраляком. Захід відбувся під патронатом президента Польщі Анджея Дуди, якого на урочистостях представляв міністр Канцелярії президента, депутат Сейму Ян Кшиштоф Ардановський.

Табори інтернування для недавніх союзників

Табір інтернування в Александрові-Куявському, де польські союзники поселили понад три з половиною тисячі побратимів у боротьбі з більшовицькою ордою, як і майже десяток інших таких місць, у наші дні став символом українсько-польської пам'яті про спільну боротьбу та братерство. Маршалок Юзеф Пілсудський, підписуючи Ризький договір із більшовиками, відступився від своїх бойових товаришів, щоб зберегти за Річчю Посполитою землі, які раніше мав одержати на обмежений час від союзника Симона Петлюри. Після ж підписання Ризького договору отримав від більшовиків ще й Волинь. Зараз польська історіографія намагається пояснити цей далеко не лицарський вчинок тим фактом, що Армія УНР Петлюри не спромоглася викликати в Україні загальнонаціонального повстання проти більшовиків і прогнала всі битви. Історики підкреслюють, що поляки не передали більшовикам від 30 до 50 тисяч українських воїнів, які після поразки перейшли на польську територію, а дозволили їм поселитися в десяти таборах інтернування.

Один з таких таборів, який одержав номер 6, розміщено в Александрові-Куявському. Польська військова влада скористалася приміщеннями нещодавнього місця утримання денікінців і червоноармійців-будьонівців. Табір становили три дерев'яні бараки на вісімсот місць та п'ять менших, в одному з яких було розміщено коменда-

туру. Кожен барак мав просте кухонне приміщення. Там була також пральня, санітарно-гігієнічні, дезінфекційні й карантинні кімнати. Табір мав свої водогін і каналізацію. Попри це він зовсім не надавався для проживання в зимових умовах. Не було навіть простого лазарету – хворих доводилося возити до лікарні табору № 15 у Торуні.

До александрівського табору інтернування потрапили бійці 6-ї Січової дивізії стрільців, 4-ї Київської дивізії стрільців і 3-ї Залізної дивізії стрільців. Перших військових із родинами було інтерновано на самому початку грудня 1920 р. Офіційне відкриття табору відбулося 8 грудня того ж року. Табір був призначений для трьох тисяч осіб, і така кількість інтернованих заповнила його вже за кілька днів після відкриття. Згідно з офіційними документами тих часів, станом на середину грудня 1920 р. в ньому перебувало 900 офіцерів, 2504 стрільця, 95 жінок та 29 дітей. Командиром табору призначено польського офіцера – майора Альфреда Йогеля. Натомість внутрішній контроль над інтернованими українцями здійснювали найвищі за рангом українські офіцери, котрих очолював їхній славетний командир генерал Марко Безручко, який зі своїми стрільцями 29–31 серпня 1920 р. затримав під Замостям будьонівську армію, що йшла на допомогу армії Тухачевського, розбитій під Варшавою 13–25 серпня («Диво на Віслі»).

Мешканці табору мали право вести культурно-освітню, видавничу, релігійну, спортивну та навіть ремісничу діяльність. І скористалися цим повною мірою. Дуже скромним було харчування. Інтерновані мали одержувати на добу по 700 грамів хліба й картоплі, 250 грамів м'яса, 150 грамів городини, дві порції кави та по 100 грамів мила на місяць. На практиці, однак, було значно гірше: часто замість м'яса й хліба інтернованим давали додаткову картоплю та городину.

Між груднем 1920-го і березнем 1921-го в таборі перебувало від 3200 до 3565 осіб. Своїх інтернованих стрільців 5 квітня 1921 р. відвідали Симон Петлюра, генерали Михайло Омелянович-Павленко, Володимир Сальський.

Були в ньому й американська та британська місії. Щотижня кількість інтернованих зменшувалася. У третій декаді жовтня 1921 р. в Александрові-Куявському проживала усього 1861 особа. Це було пов'язано з політикою польської влади, яка хотіла закрити табори. До зменшення кількості мешканців призводили й утечі інтернованих. Формальне закриття александрівського табору відбулося 9 жовтня 1921 р., але й надалі в ньому залишалося чимало осіб. Урешті пів тисячі інтернованих було переселено до табору в Щипйорні, а 1300 – у Стшалкові. Табір в Александрові-Куявському 25 жовтня 1921 р. перестав існувати. Майже двісті осіб, які знайшли роботу в містечку або в навколишніх місцевостях, залишилися в ньому жити.

Де живуть люди, там вони й помирають

«Цвинтар померлих у таборі вояків Армії УНР був закладений ще в часи існування табору. Граф Едвард Трояновський 1921 р. виділив для цієї мети ділянку землі

Консул України в Гданську Олександр Плодистий

поблизу табірних бараків», – розповідав з нагоди двадцятиріччя відкриття відновленого цвинтаря професор Омелян Вішка з Університету Міколая Коперника в Торуні (упокоївся 21 жовтня 2014 року). Він про табір, долі інтернованих і цвинтар знав майже все. У липні згаданого року офіцери, котрі перебували в таборі, закликали інших інтернованих упорядкувати цвинтар і встановити на ньому пам'ятник.

Було зібрано 20 тисяч польських марок, що дозволило облаштувати поховання й підготувати проєкт пам'ятної могили. Працювали над упорядкуванням і насипанням кургану самі інтерновані. На ньому встановили чорний запорозький хрест. Посередині хреста розмістили герб – тризуб, на раменах напис українською мовою: «Борцям за волю України офіцери й солдати 4 і 6 Дивізій». На звороті був напис: «Pro Ukraine libertate mortuis» і далі по-польськи «Bohaterom walki o wolność Ukrainy 4 i 6 Dywizje Ukraińskie – 1921». На передньому схилі могили інтерновані прикріпили табличку з червоного пісковика з написом українською мовою: «Хай ворог знає, що козацька сила ще не вмерла під ярмом тирана, що кожна степова могила – це вічна непімщена рана».

До Александрова-Куявського 18 вересня 1921 р. прибув головний капелан Дієвої армії УНР, священник Павло Пашевський, відправив Службу Божу в таборовій каплиці, після чого освятив цвинтар і 17 могил. Немає перевірених даних, скільки саме інтернованих українців на ньому поховано. У наш час поряд з курганом, увінчаним козацьким хрестом, стоять ще 22 безіменні хрести – символ пам'яті про тих, хто відійшов у вічність під час інтернування. Вони безіменні, бо поки не вдалося встановити прізвища померлих. Та й невідомо, чи в тих могилах знайшли останній земний спочинок лише січові стрільці. Професор Омелян Вішка переймався, що там можуть бути останки інтернованих денікінців чи навіть убитого неподалік червоноармійця-будьонівця, який прийшов «визволяти» Європу, як і сьогоднішні «визволителі» під керівництвом варвара путіна.

Розтоптаний курган

У міжвоєнне двадцятиліття український цвинтар в Александрові-Куявському був місцем щорічних богослужінь і патріотичних урочистостей, котрі збирали об'єднання емігрантів-українців з усієї території Куявів і Помор'я. На Козацькій могилі 29 травня 1927 р. було вперше відправлено панахиду за Симоном Петлюрою. Відтоді панахиди по Петлюрі та інших учасниках боротьби за незалежність України стали в Александрові-Куявському традицією. У них брали участь українці з усього регіону. Після відправи влаштовували урочисті церемонії. А 1932 р., після відновлення цвинтаря двома роками раніше, було поєднано церемонію вшанування пам'яті Симона Петлюри з відзначенням річниці відродження української армії. Патріотичні заходи на Козацьких могилах організовували до 1939 р. включно. Друга світова війна розігнала й розсіяла українську діаспору Куявів і Помор'я по світу. Після війни, та ще й за комуністичної влади, про Козацьку могилу забули. Вона поступово перетворювалася на руїну.

Вицемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич при покладанні квітів

«У післявоєнний період не було навіть мови про вшанування „якихось там“ петлюрівців, – згадував ще за життя професор Омелян Вішка. – Цей цвинтар руйнувався аж до початку 90-х років минулого століття. Коли я потрапив сюди навесні 1991 р., то аж серце защемило. Курган був розтоптаний. На могилах височів лише одиникий хрест (бо ним опікувався син одного петлюрівця – прим. авт.) і декілька похилених стовпців. Оце було й усе».

Патріоти й люди доброї волі повертають пам'ять

Реконструкція Козацької могили розпочалася навесні 1991 р. Набагато раніше роботу над поверненням належної пам'яті символу української непокори більшовицькій ординській системі та водночас українсько-польського побратимства розпочали невідомі українці з місцевого регіону: професор Омелян Вішка та полковник Семен Сметана з Торуня. Самі, що неодноразово підкреслював Омелян Вішка, не зробили б нічого. Їм допомогли люди доброї волі серед поляків.

Професор Омелян Вішка зразу ж після побаченого варварства звернувся в справі відновлення цвинтаря до бургомістра міста Александрова-Куявського. Коли професор почав ходити до цього цвинтаря, одна з жінок, яка звернула на це увагу, розповіла: «Занедбаним цвинтарем дуже цікавиться начальник місцевої поліції Станіслав Монковський». Так професор потрапив у комендатуру поліції. Начальник справді переймався станом цього цвинтаря. Вони домовилися, що посадовець вивчить ситуацію в місті й дізнається, що про це думає самоврядна влада. Уже невдовзі Станіслав Монковський зателефонував Омеляну Вішці й повідомив, що самоврядні структури міста прихильно ставляться до ідеї відновлення Козацької могили. Незабаром було видано відповідне рішення. Починати треба було із самого початку, тобто від проекту. Професор Омелян Вішка в серпні 1991 р. поїхав до Львова, щоб попросити про допомогу. Чудом знайшов прихильних людей і навіть відповідні установи, які зацікавилися проектом, хоч тоді ще був Радянський Союз.

«Я насамперед подався до Бібліотеки Василя Стефаника, – згадував Омелян Вішка. – Мені там дали один день попрацювати в спецфондах. Я переписав усе, що мене

цікавило, що стосувалося Козацької могили. За нагоди довідався, що у Львові є фірма, яка займається відновленням історичних військових цвинтарів. Я домовився з ними. Вони привезли проєкт, у себе замовили хрести й огорожу. Треба було ще два роки на відновлення цвинтаря...»

Патронат над ініціативою взяло Об'єднання українців у Польщі, яке очолював тоді Юрій Рейт, та Посольство України у Варшаві. Перші післявоєнні зустрічі на Козацькій могилі наприкінці травня – початку червня почали організовувати Омелян Вішка й начальник поліції Станіслав Монковський – на зразок довоєнних зустрічей колишніх інтернованих та їхніх нащадків. Пізніше ініціативу перебрала на себе Управа міста Александрова-Куявського, яка організовує зустрічі й досі. Відновлений цвинтар було відкрито 12 червня 1993 р. З цієї нагоди в урочистостях взяло участь духовенство греко-католицької, православної, римо-католицької, протестантської церков. Українську владу представляв тоді посол України у Варшаві Геннадій Удовенко та міністр оборони України генерал Володимир Мулява.

Зобов'язані пам'ятати – задля теперішнього й майбутнього

На заході 3 червня, вітаючи присутніх і віддаючи належне за ініціативу відновлення Козацького кургану українцям – професору Омелянові Вішці й полковнику Семенові Сметані, бургомістр Александрова-Куявського Адріан Ґраляк згадав і поляків, завдяки яким вдалося відновити цей пантеон: бургомістрів Здзіслава Насінського та Станіслава Крисінського, голову міськради Александрова-Куявського Збігнєва Замеровського та начальника поліції Станіслава Монковського.

– Протягом останніх 30 років громадськість Александрова-Куявського особливо піклується про Козацьку могилу, – підкреслив очільник міста. – В індивідуальному порядку слід згадати насамперед попередніх бургомістрів із покійним уже Анджеєм Цеслею, але також і великий внесок мешканців у відповідний догляд і порядок на цьому місці. Особливо важливим є збереження польсько-українських взаємин, зокрема в цей дуже складний, з огляду на війну, період. Це роблять Єжи Регінський, Олександр Козловський, Томаш Козловський, Томаш Цесельський, Анета Ґіде, Анна Квятковська, Давід Зих і багато інших мешканців. Є в цьому переліку й фірми, серед яких до найактивніших належить підприємство «БІН», що долучилося ще під час відновлення цвинтаря, і низка установ та інституцій. Спільнота нашої малої батьківщини, якою є Александрів-Куявський, давно відчула, що до польсько-української історії та культури треба обов'язково ставитися з найвищою повагою. Саме відновлення цього цвинтаря стало символом відновлення дружніх взаємин і довіри між польським та українським народами. Я переконаний, що воєнні обставини, в яких відзначаємо ювілей відновлення Українського військового цвинтаря в Александрові-Куявському, ще більше зміцнюють наші взаємовідносини.

Депутат й одночасно представник президента Польщі Ян Кшиштоф Ардановський відвідує український цвинтар досить часто. Він майже ніколи не оминає однієї теми – Волинської трагедії. Так було й цього разу:

Ян Кшиштоф Ардановський, Мирослав Скірка, Мирон Сич, Олександр Плодистий

– Ми допомогли й допомагаємо як народ, приймаючи під свій дах, до своїх столів біженців з України. Польська держава надала допомогу, найбільшу, на яку спроможна. Але там триває боротьба також за волю Польщі. Кількадесят мільярдів злотих допомоги показує, що ми це розуміємо. Відчуваємо і співчуваємо, і солідаризуємося з українським народом. Віримо, що Україна переможе в цій війні, що тріумфує добро, а не зло. Але, може, цей особливий час дано нам Богом – час, коли можемо допомагати, але також коли ця допомога відкриє серця в Україні до поляків. Може, це найкращий час для того, щоб наші взаємини ґрунтувалися на правді, на розв'язанні навіть найболючіших питань, а серед них напевно буде Волинська трагедія і злочини проти людяності, символом яких вона є, бо подібне відбувалося й на інших територіях. Обов'язково потрібно говорити й про акції у відповідь з боку польських формувань в Україні. Не можна мовчати про жорстокість акції «Вісла» і чимало інших подій, які отруюють наші взаємини.

Мирон Сич, віцемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства, був присутній на відкритті оновленої Козацької могили тридцять років тому та намагається бути присутнім в Александрові-Куявському кожного року:

– Це символічне місце стає справжнім історичним символом для поляків. Але для українців, особливо для тих, які живуть на території Польщі від 1947 року, від депортації, званої акцією «Вісла», воно таким було завжди. Цей пантеон стає теж символічним емоційним місцем для багатьох українців, яким довелося залишити свою Вітчизну. Пам'ятаймо, що понад сто років тому армія Симона Петлюри, об'єднана з армією Юзефа Пілсудського, вигнала більшовиків з-під Замостя й з-під Варшави. Я не впевнений, чи трапилося б «Диво на Віслі», якби не підтримка української армії. І не знаю, як сьогодні виглядала б Європа, якби не було польсько-українського союзу, чи більшовиків не вдалося б затримати під Варшавою. І це добре, що з нагоди річниці «Дива на Віслі» щораз частіше згадують про цей союз понад сто років тому. У тій спільній боротьбі загинуло десятки тисяч українських воїнів. Дивлячись на те, що нині діється в Україні, повторюю, що понад сто років тому ми чогось не завершили. Саме тепер найкращий час, щоб закінчити те, що розпочали Юзеф Пілсудський і Симон Петлюра, та раз і назавжди вигнати більшовиків-москалів з цієї частини

Європи. Я переконаний, що воно так і станеться завдяки українській армії та українському народу. Саме в Україні вирішується доля Європи, а то й усього світу. Ми, як ніколи, мусимо бути солідарними з тими, хто нині бореться за «нашу й вашу свободу».

Посол України в Польщі Василь Зварич у листі, скерованому до учасників й організаторів ювілейного заходу на Козацькій могилі, який прочитав консул України в Гданську Олександр Плодистий, подякував «від імені кожної українки й українця» за збереження пам'яті про українських героїв, котрі жили понад сто років тому, за догляд за Козацькою могилою. Підкреслив теж, що нащадки цього ж ворога зараз скоюють в Україні звірства. Він висловив переконання, що Україна переможе, захистивши тим самим і Європу, та запевнив, що російські злочинці будуть справедливо покарані.

– Світ змінювався, а ми досі маємо того самого ворога, з яким боремося, гинемо, але боронимо свою Батьківщину, – додав від себе консул Олександр Плодистий. – Завдяки допомозі й участі польського народу маємо більші шанси на перемогу та на спільне протистояння кожному варварству. За це Польщі й полякам – велика подяка.

Голова ОУП Мирослав Скірка нагадав присутнім про події початку минулого століття, спільну боротьбу поляків й українців із більшовицькою навалою, натякнув про роз'єднання, яке спершу принесло поразку українцям, а потім, у 1939 році, і полякам.

– Це дуже важливий урок для нас, – продовжив він, – для нас, поляків і українців, бо воля – це основна цінність. Наше нещастя полягало в тому, що ми цю волю хотіли використати одне проти одного. Звідти й трагедії в нашій спільній історії. Тому ми мусимо якнайшвидше зробити висновки. Маємо бути вільні разом, маємо бути вільними, проживаючи поряд, маємо бути вільними, щоб цієї волі не втратити.

Слово взяли теж депутатка польського Сейму Івона Мазурек, представник запорозького козацтва Ярослав Банчук, учасник чи не кожного заходу на Козацькій могилі Андрій Філь із Білого Бору. Були присутні делегації ОУП із Гданська, Білого Бору, Ольштина, Члухова, а також Олександр Притула, президент Міжнародної федерації козацького бойового мистецтва «Спас» із Запоріжжя. У попередні роки Козацьку могилу відвідували учні й вчителі українських шкіл у Гурові-Ілавцецькому, Бартошицях та Білому Борі. Цьогоріч були юні ґуров'яни, які разом з учнями александрівських шкіл і представниками польського війська сформували почесну варту.

Урочистості на Українському військовому цвинтарі супроводжувалися спільною молитвою представників різних віросповідань; забракло духовенства УГКЦ. Раніше в православній каплиці в Александрові-Куявському капелан православного ординаріату польської армії полковник Микола Гайдученя з Торуня провів службу. Участь у ній також взяли священники римо-католицької та протестантської церков.

Днем раніше у Центрі культури Александрова-Куявського відбулася популярно-наукова конференція «Польща-Україна: спільне минуле, сьогодення й майбутнє. 30-та річниця відновлення Українського військового цвинтаря в Александрові-Куявському». У заході взяли участь, зокрема, наукові працівники Університету Міколая Коперника в Торуні та професорка Олена Гуменюк з Києва. ●

Орест ЛОПАТА

Товариство випускників українського ліцею в Лігниці

Феномен IV Загальноосвітнього ліцею в Лігниці полягає в тому, що його учні й випускники почуваються, мов рідні, бо навіть після закінчення школи продовжують спілкування одне з одним. Це тому, що для багатьох із них шкільний гуртожиток був, як рідна домівка. Додому (інколи долаючи відстань навіть у 600 кілометрів) молодь їхала лише на літні канікули. Тоді на пероні залізничного вокзалу в Познані прощалися дві групи – одна їхала в північні регіони, друга – у регіон Вармії й Мазур.

Гуртожиток, що колись був на вул. Хойновській, створював особливий настрій, співам і танцям там не було кінця. Особливу частину виховної роботи виконував вихователь Іван Олійник, який часто виходив із гітарою в коридор та разом із «бурсаками» (тими, хто жив у гуртожитку) співав народні пісні.

Про свого батька, а також діяльність Товариства колишніх учнів ліцею в Лігниці, яке в 1990 році заснував юрист Степан Колосівський, розповідає син вихователя Андрій Олійник.

Лігницькі випускники об'єднуються

– Я прийшов до Товариства минулого року, відтоді активно виконую громадську роботу в Лігниці. Долучитися до лав Товариства випускників мене спонукала, як записано в нашому статуті, всебічна підтримка нашого IV ліцею, праця з українською молоддю.

Я переконаний, що наша школа, як і колись, залишається своєрідною кузницею талантів. Про це свідчать життєві шляхи випускників.

Найбільшою проблемою, що сьогодні стоїть перед IV ліцеєм, є те, що зараз у школі дуже мало місцевої української молоді. Більшість учнів – це діти мігрантів з України. Лігницька молодь бачить, що їхні друзі, які приїхали з України, набагато краще знають українську мову, історію. Цей факт знеохочує нашу молодь навчатися тут.

Ми як Товариство хочемо завдяки активній роботі привернути увагу місцевої молоді до українського ліцею. Це наше першочергове завдання.

Отже, на сьогодні Товариство – це група людей, які хочуть працювати для добра школи, у міру своїх можливостей разом із нею розв'язувати проблеми, що їх приносить сьогодні.

Феномен української школи в Лігниці

– Уже протягом багатьох років випускники IV ліцею підтримують зв'язки одне з одним. Товариство хоче організаційно об'єднати активних колишніх учнів нашої школи. Це люди різного віку, різних професій, однак

вони не втрачають із поля зору свою альма-матер – так, якби ми були представниками однієї професії.

Покоління Івана Співака

– Це вчитель, постать якого помітно позначилася на історії ліцею. Учні, яких він навчав, мали нагоду засвоїти його бачення України, українського патріотизму, української літератури. Окрема історія ліцею – це гуртожиток, що був на вул. Хойновській.

Ліцей сьогодні

– Якщо провести історичні дослідження, то можна дізнатися, що наш новий будинок, сучасно обладнаний, в якому зараз школа, побудували ще німці, а радянські війська просто забрали собі цю нерухомість. А тепер тут розташовано нашу сучасну альма-матер.

Учительська родина

– Я можу сказати, що вчитель завжди має рацію. Батько відіграв важливу роль у житті школи, зокрема гуртожитку. Він жив життям гуртожитку, живе цими справами й сьогодні. Я пам'ятаю час, коли поруч із гуртожитком був магазин. Наші хлопці перелазили через паркан, щоб піти на закупки. Батько часом приносив звідти до дому дефіцитні товари.

Він часто говорив удома про справи школи. У такий спосіб ми, будучи дітьми, непрямо брали участь у житті ліцею, у кожному заході, що відбувався в школі, наприклад, концерті та інших культурних заходах за участю хору «Полонина», танцювальної групи, капели бандуристів. Сьогодні з великим сентиментом згадую події того часу, особливо професора Михайла Дуду.

Збори Товариства

– Робоча зустріч Товариства відбулася 27 травня. Це була ділова нарада, що стосувалася підготовки до урочистого з'їзду випускників, що має відбутися 17 листопада. Також будемо відзначати річницю створення школи.

Про себе

– Після навчання в ліцеї я вступив на факультет фізики Познанського університету. Моя спеціальність – звуко-режисер. Зараз це основна професійна діяльність. Займаюся озвученням концертів, музичною обробкою, а також сам komponую музичні твори.

Про створення Товариства розповідає також його засновник Степан Колосівський, мешканець Щеціна:

– Ідея Товариства – об'єднати випускників, допомагати одне одному, усіма силами сприяти своїй альма-матер у Лігниці. Ідея зародилася на 3-му З'їзді випускників, що відбувся 1987 року та згуртував колишніх учнів нашого ліцею. Тоді 120 осіб підписало заяву про те, що треба заснувати Товариство випускників українського ліцею в Лігниці. Пізніше вдалося утворити два засновницькі комітети Товариства: один – у Перемишлі, другий – у Лігниці, до якого долучилося понад десяток учасників. У 2006 році наше Товариство отримало юридичний статус. Знаю, що, крім нашого, є ще Товариство колишніх випускників і приятелів початкової бартошицької української школи «Калина». ●

Григорій СПОДАРИК

Фото автора статті

День нацменшин в Ольштині

В Ольштині 3 червня відбувся День національних меншин, в якому взяли участь місцеві українці та гості з України, які мешкають у Польщі. У зв'язку з війною на цьому святі багатокультурності, як і минулого року, збирали кошти на підтримку України.

Протягом десяти років цей захід відбувається в козацькій слободі «Отаман», а його організатором виступає Спілка німецької меншини в Ольштині. Серед українських виконавців цього року були: ольштинський ансамбль «Сузір'ячко», ансамбль «Незабудки» та солістка Марцеліна Завадська з Початкової школи ім. Лесі Українки в Бартошицях, ансамбль «Весна», солістка Лілія Максим і господарі – ансамбль «Горпина». Цікаві джазові обробки лемківських пісень запропонувало подружжя Госі та Марка Тутків. Захід став також нагодою для презентації українського рукоділля, яку організував голова ольштинського гуртка Об'єднання українців у Польщі Петро Табака. З його допомогою учасники події могли створити ангелів, птахів чи браслети в українських національних кольорах, що охоче робили учні зі школи в Бартошицях. Минулого року Петро Табака проводив тут заняття з виготовлення ляльки-мотанки.

– Цей захід дає нам можливість не лише пізнавати свою культуру, але також обмінюватися досвідом роботи на потреби наших меншинних громад, – підкреслив Петро Табака.

Любомира Тхір, директорка школи в Бартошицях, заувважала, що виступи на таких подіях доповнюють виховання дітей у рідній традиції. Не менш важливо, що цей ольштинський захід додатково вчить відкритості до інших культур та мов. А вихід на сцену, за словами директорки, – це черговий урок відваги й опанування стресу, що знадобиться як у школі, так і пізніше в дорослому житті. Любомира Тхір також радіє, що існування колективу «Незабудки» вже протягом двох років є доказом того, що школа постійно створює умови для особистого розвитку й творчої активності.

Про інтеграцію говорить Стефан Мельник, який активно діє при ольштинській парафії та як волонтер допомагає Україні.

– Попри війну всім нам потрібен такий культурний відпочинок, – підкреслює він. Тішить його й те, що захід став ще однією нагодою підтримати Україну. З цією метою було зібрано кошти, наприклад, із продажу випічки. Незабаром, уже вшестнадцяте, Стефан повезе в Україну необхідні речі й вкотре відвідає Львів та Трускавець. До тих, хто потребує допомоги, а також на фронт потраплять ковдри, реабілітаційне обладнання, інфузійні помпи, кардіограф, дефібрилятор тощо.

– Зацікавлення в підтримці зменшується, але дуже добре, що маємо постійних благодійників, бо це дозволяє нам не зупинятися. Для мене особисто допомога ближньому й тому, хто в потребі, є чимось природнім, оскільки я пожежник, – підсумовує Стефан.

На ольштинському заході була й Анастасія Глотова, військова медик, яка з 2014 року рятує українських воїнів на полі бою. Говорить, що зараз один з викликів – це реабілітація поранених та психологічний супровід родин загиблих і зниклих безвісти. Такими проблемами займається Фонд «Взаємодія – це ми», який вона представляє.

– До Ольштина ми приїхали збирати кошти, продаючи прикраси з гілз. Їх, попри отримані поранення, виготовляють наші хлопці, – пояснює Анастасія. Кошти буде передано не лише на реабілітацію, але також на інтеграцію ветеранів у мирне життя. Ольштин – це перша за півтора року відпустка для неї, але вже через кілька днів жінка повернеться назад допомагати солдатам у Бахмуті.

15. →

Історичний календар

ЧЕРВЕНЬ

Підготувала Олена ГУМЕНЮК

Фото з Вікіпедії

2 червня 1928 р. в Києві народився Леопольд Ященко (1928-2016), музикознавець, фольклорист, хоровий диригент, композитор, керівник хору «Гомін». Навчався в Київській консерваторії, закінчив аспірантуру Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, де працював у наступні роки. «Перед вступом до консерваторії я вперше побував у фольклористичній експедиції. Поїхати в село і послухати пісень – це було щастя, і коли я почув, що є такий Інститут фольклору та етнографії, то зразу зрозумів, що це – моє. І щоліта на канікулах виїжджали й записували», – згадував митець.

У 1968-му підписав колективного листа до ЦК КПРС проти закритих судових процесів над політв'язнями, за що був звільнений з роботи. Наступного року створив етнографічний хор «Гомін», який відроджував українські народні традиції. «То було справді духовне відродження: людей різного віку, професій, уподобань об'єднала пісня, що стала для Києва пробудженням, – згадував Юрій Гулій. – До нас

тягнулися звідусіль, як спрагли до джерела: ми відчували себе місіонерами на рідній землі і, де могли, як могли, пісню повертали людям дух». Хор закрили за два роки як «націоналістичний», а самого Леопольда Ященка виключили зі Спілки композиторів.

Перебуваючи в опалі, завідував дитячим сектором при Будинку композиторів України, керував фольклорним ансамблем, навіть працював маляром на заводі і теслярем у радгоспі.

У 1984-му організував етнографічний хор, якому згодом повернули назву «Гомін». Саме «Гомін» першим у Києві виконав «Ще не вмерла Україна», «Боже Великий, Єдиний», «Ой, у лузі червона калина» тощо.

3 червня 1863 р. у містечку Буськ на Львівщині народився Євген Петрушевич (1863-1940), президент Української Національної Ради ЗУНР та диктатор ЗУНР. В лютому 1918-го очолив галицьку делегацію на мирних переговорах у Бресті. Після проголошення ЗУНР обраний президентом, а з червня 1919-го – диктатором

(поєднував обов'язки президента і голови уряду). В еміграції продовжив роботу по відновленню незалежності ЗУНР. Після 1923-го, коли західноукраїнські землі відійшли до Польщі, розпустив уряд і переїхав до Берліну.

Євген Петрушевич жив бідно, тож матеріально його підтримував гетьман Павло Скоропадський. До останнього співпрацював з Українським національним об'єднанням, іншими емігрантськими організаціями. Сучасники характеризували його як типового максималіста і безкомпромісного політика. «Євген Петрушевич виявляв велику енергію у найважливіші хвилини наших визвольних зма-

гань. Поміж послами належав до діячів гострішого тону», – писав Кость Левицький у спогадах.

5-6 червня 1990 р. у Києві на Всеукраїнському православному церковному соборі УАПЦ (Української автокефальної православної церкви) було проголошено про відродження незалежної від Москви Української церкви на канонічній території історичної Київської митрополії. Відкрився Собор урочистим богослужінням у стінах Софії Київської – вперше після 1934 року. Після закінчення служби люди пройшли хресною ходою від Софії до Будинку кіно, де відбувся Собор.

У Соборі взяли участь 703 делегати від духовенства і віруючих з усієї України, які проголосили про утворення Українського (Київського) патріархату УАПЦ. Патріархом Київським і всієї України було обрано митрополита Мстислава (Скрипника) – небожа Симона Петлюри, який очолював УАПЦ в діаспорі. На час його відсутності в Україні керувати церквою мав митрополит Львівський і Галицький Іоанн (Боднарчук). Самого митрополита Мстислава на Соборі не було – Міністерство закордонних справ так і не видало йому дозвіл на в'їзд.

Перший Собор визнав недійсним акт приєднання Української Церкви до московської у 1686-му, як такий, що суперечить канонам Вселенської Православної Церкви. Також було проголошено «уневажнення постанов Першого „Надзвичайного“ собору УАПЦ 1930-го, на підставі яких було здійснено „самоліквідацію“ УАПЦ під проводом митрополита Василя (Липківського)». Учасники Собору звернулися до української влади з вимогою повернути храми і майно незаконно репресованої в 1921-му УАПЦ.

Собору передували кілька років боротьби за утвердження на теренах тоді ще Радянського Союзу Української Православної Церкви, незалежної від Росії. 15 лютого 1989 р. було опубліковане звернення Ініціативного комітету зі створення УАПЦ на чолі з отцем Богданом Михайличком до Верховних Рад СРСР та УРСР і до міжнародної християнської громадськості з обґрунтуванням права українців на власну Церкву.

Це стало початком національно-церковного відродження. На Великдень 1989-го заснована у Києві українська православна громада відправила святкове богослужіння в будинку відомого кобзаря Миколи Будника. 19 серпня 1989-го про свій вихід з підлеглості московському патріархові і створення першої діючої громади Української автокефальної православної церкви проголосила парафія апостолів Петра і Павла у Львові. Слідом за цим про перехід до УАПЦ оголосило десятки парafій – особливо активним цей рух був на Західній Україні. російська православна церква вимушена була піти на поступки і навіть дозволила друк церковних книг українською. Але українці прагнули більшого. 9 грудня 1989-го в Києві було засновано Всеукраїнське православне братство Святого Апостола Андрія Первозванного, яке стало дійовим центром відродження Церкви і підготовки до Собору.

13 червня 1988 р. вперше в Україні, яка на той час ще перебувала у складі Радянського Союзу, відбулися багатотисячні акції протесту, викликані заборонаю влади провести установчі збори Товариства української мови імені Тараса Шевченка. Наприкінці 1987 р. в Україні почалися перші виступи інтелігенції, невдоволеної повільними темпами «перебудови». Того ж року група письменників, серед яких був Олесь Гончар, Дмитро Павличко, Іван Драч, Сергій Плачинда, виступила з різкою критикою мовної ситуації в республіці, вимагаючи урядових заходів для розширення сфери вжитку української мови. Це призвело до конфлікту між письменниками і консерваторами з оточення першого секретаря ЦК Компартії України Володимира Щербицького. Проте особливо бурхливо події почали розвиватися у Західній Україні, особливо у Львові. У червні тут пройшли перші несанкціоновані мітинги, в яких взяли участь десятки тисяч людей. Приводом для цих акцій протесту стала заборона місцевої влади провести у місті установчі збори новоутвореного Товариства української мови ім. Тараса Шевченка на чолі з Романом Іваничуком. Ці події вважаються істориками одним із кроків українського суспільства до здобуття державою незалежності, адже вже 26 березня 1989 р. на мітингу саме у Львові вперше замайорів синьо-жовтий прапор.

Продовження з 13 сторінки

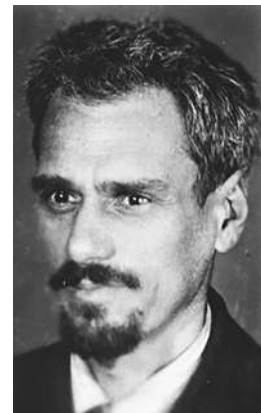
– Для мене цей захід виглядає як сімейне й затишне свято. Я тут морально відпочиваю, хоча постійно перебуваю на зв'язку й у разі потреби координуватиму евакуацію поранених із поля бою, – зауважує Анастасія Глотова.

Уперше День національних меншин відвідав Ярослав Онуфріюк, який цієї сонячної неділі катався на мотоциклі й «доїхав» до «Отамана». Ключовими моментами цього заходу, на його думку, є можливість інтеграції між представниками різних націй та нагода для молодих українців познайомитися зі своєю культурою й тим цікавим, що мають сусіди.

– Живемо в такому темпі, що не вистачає часу на зустрічі зі знайомими. На таких заходах можна хоч трохи

21 червня 1897 р. у Полтаві народився Юрій Кондратюк (справжнє ім'я Олександр Шаргей), вчений-винахідник, розробник ракетної техніки і теорії космічних польотів. Навчався у 2-й чоловічій гімназії в Полтаві, вступив на механічне відділення Петроградського політехнічного інституту, де через 40 днів був мобілізований на фронт. 1918-го кілька місяців провів у Добровольчій армії (так звані «білогвардійці»). У подальшому, аби уникнути переслідувань за своє офіцерське минуле, Олександр Шаргей змінив своє ім'я і до кінця життя був відомий як Юрій Кондратюк. Часто змінював адреси та місця роботи, працював кочегаром, мастильником вагонів на залізниці, робітником цукрового заводу. У 1930-му без металу та цвяхів побудував найбільший у світі елеватор (зерносховище). Наслідком стало 3-річне ув'язнення через донос про шкідництво.

У вільний час Юрій Кондратюк займався кресленням та формулами космічних польотів. У 1925-му надіслав у Москву рукопис «Про міжпланетні подорожі», а через чотири роки власним коштом видав книгу «Завоювання міжпланетних просторів». Першим сформулював теорію багатоступеневих ракет. Вивчав проблеми створення проміжних міжпланетних баз, використання сонячної енергії та гравітаційного поля небесних тіл. Деякі ідеї Юрія Кондратюка застосували в практичній космонавтиці. Зокрема, його розрахунки траєкторій польотів людини на Місяць використали при плануванні висадки американських астронавтів на місячну поверхню. Американський астронавт Ніл Армстронг, що першим ступив на місячну поверхню, через рік побував у Новосибірську і, на знак поваги до винахідника, взяв пригорщу землі біля будинку, де мешкав Юрій Кондратюк. На його честь названо один із кратерів на зворотному боці супутника Землі. Точне місце і дата смерті невідомі. За однією з версій, загинув на фронті Другої світової 23 лютого 1942 р. в Калузькій області Росії. За іншою – помер у концтаборі.

побути одне з одним та поговорити, – вказує на ще одну перевагу Ярослав Онуфріюк.

З початком війни з України до Ольштина приїхала Лілія Максим. Сьогодні вона студентка Вармінсько-Мазурського університету. Спершу займалася лише волонтерством, але з часом почала повертатися до музики. Тепер проводить музично-рухові заняття для українських дітей. Крім цього, організовує із сестрою літературні вечори в Ольштині. Охочі читають тут улюблених авторів або власні твори. На Дні нацменшин вона виконала кілька авторських пісень.

– Публіка побачила на сцені моє фізичне тіло, але я хотіла, щоб люди також відчули мою внутрішню бурю, яка вирує всередині, – прокоментувала свій виступ Лілія Максим. Публіка бурхливими оплесками вітала молоду артистку, а, отже, вона здійснила свій намір. ●

Борис ЛЕМКІВСКИЙ

путін не вшитых пугает

Де дырва рубают, все тріскы падають, а на війні все люде гинут. Штож, шкода каждого жытя, але, так по правді, то ворожого менше. Кед мирні дома бы сідили, гнеска ниhto за никым не мусіл бы плакати, українськы села и міста были бы незнищенны, а поля засіяны, але не так як гнеска – мінами. Біда немудра не єст, все дакого дурака найде и так го підшпунтує, же наробит дакой пакости. Величына шкоды все залежна єст од можливосты дурака, найденого бідом. Люде гинут по обох сторонах барикады, але што нам з того, же наїздників більше лягло, же падають як мухы. Дехто не вірит, же захысників України менше гине, бо в москальскі пресі єст як раз на одвороті. Там рускых втрат (міряных чловечым жытьом) єст як на лікарство, а українськых море. И де правда? На Лемків москальска брехня не діє, мене нич а нич не чує, же в війні о Україну гине більше наїздників, бо І Сьвітова залишила на вершках лемківськых гір, а часом и в селі, неєден войсковий цмонтір на спомин войны и Вічну пам'ят воякам ту спочывающым. В лемківській землі лежат тлінны останкы вояків, оддающих як раз ту останній туземний дих. Жовнірів обох сторін конфлікту мирні похоронено обік себе, зато одраз видно, хто атакувал, а хто ся лем боронил. Захысників єст менше, бо до атакуючого противника стріляли з окопів и мали їх як на долони.

Теперішня война єст інша, не лем зато, же человек першый раз воювал байрактарами, джевелінами и дронами. Гнешню войну маме на витягніня руки, хоц лінія фронту оддалена єст о тісячы кільометрів. Єст інша, бо одраз знаме о ні вшитко. Война о Україну аджи зменшыла земну кулю, завдякы интернетови зробыла з неї глобальне село, вшиткы о вшиткых вшитко знають, и то зразу. Попоредні сьвітовы войны мешканців кулі земной не зєднали зо собом так міцно як гнешня. Думам, же не лем за то, же товды интернету ищы не было, сьвіт мусіл дозріти до того, так само як Білорусы до своей державы. Война о Україну збудувала міцны мосты, аджи понадоцеанны, зрівнала горы з долинами, зарівнала яругы и мочыла, а выдавало бы ся, же сут непроходны. Зробила сесе так скоро, міцно и вірогідні, же ниhto юж не боїт ся зробити крока над вчерашніма пропастныма и розєднуючыма прогалинами.

Война о Україну єст інша и задля сьпіванок, яких жадна куля не досягне, кінджал (адже руска гіперзвукова ракета) тіж ім нестрашний. Пісні сут міцном збройом, мають неограничений засяг, неоцінену скоріст и силу, но и трафити годны просто в само серце, перед нима не сховаш ся нигде. Пісні творят єдны и другы, борють ся нима. Сут хыбаль так стары як война, в польськых школах вчыли, же під Грунвальдом лицарі, идучы на Крестоносців, сьпівали *Vogurodzice*, а з наших джерел знаме, же лицарі смоленського полку (адже Русине) 15 серпня 1410 рока, разом з Поляками идучы до боя, сьпівали 3 нами Бог (нашы лицарі сьпівали єй юж в XIII столітю: youtube.com/watch?v=B11Zo7pOayU).

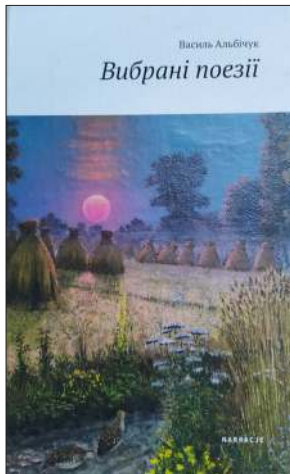
Не чудуйте ся, же тепер голос оддам Росіянам противным вдертю ся москалів в Україну. Кед не вірите, же існують мирны Росіяне и до того весперають ищы Україну, посмотрте ту: youtube.com/watch?v=Ae44Qk2rq1Y. Деякы, нехотячы довше жыти в брехні и обмані, вихали з росії. О Максимі

Покровським (*Ногу свело!*) юж было, думам, же вартат спомнути ищы Аллу Пугачёву, хоц бы лем дві єй сьпіванкы. Першом єст «Святая Ложь», в котрій кремлівському диктаторови переконливо просто в очы мече: *Я тебе не верю*. Она не лем нич а нич не вірит кремлівським брехням, а прилюдні одерат їх з фальшывой святости, в яку сами ся облекли. Пугачёва визнає, же істинну знає юж од давна и гордо зарікат ся, же до сіяня лъжы руки не приложила и не приложит. Все вибере істинну, хоц добрі знає, же она часом гірка.

В пісні «Война» молодых хлопців на войну идучых (як цыми до огня) просит, жебы на сесу воячку не ишли. Перестерігат, же хоц война єст словом жіночого рода, красы в ній ніт. Додає, же смерти, котра єст сямськом сестром войны (хоц тіж єст жіночого рода), прецін ниhto будущый при здоровым умі глядати ани не думат, а примусовы заруковины з ньом буде одкладати в часі, так долго, як ся лем даст. Думам, же в рефрені той пісні звертат ся безпосередньо до найважнішого Кремлівського чловечка: *І ты тям, тям, тям, поіменно каждого з погібшых вояків. / Прецін знали сме, знали сме, знали сме, дуже тих хлопців. / И ты міг бы-с, міг бы-с, міг бы-с, быти на його місци. / Кед він не пішол бы захищати тебе, не жалівшы самого себе*. Пугачёва жаліє, же непотрібні гине тівко люде, а терпит ищы більше народа, жаліє не лем словами, сьпіват не губамы, а душом. Не розуміє, чом зло має жіночу породу, жаліє, же за войном всядиваль крок в крок идут єй неодрідны сестры – жорстокіст и смерт. Сеса пісня кінчыт ся єднак надійні, віром в перемогу, надихат надійом (хоц надія, віра и перемога тіж жіночого рода), же «перемога» справит, же веце юж жаден муж, сын ци няньо вмерати не буде од вражой кулі. Дал бы Бог, жебы так стало ся скорше, а не пізнішше, и жебы перемога была на наші сторони.

Дякуйме Богу за то, же таких люде як Ліана, Покровський, Пугачёва, ци як російськы воякы, высьпівуючы істинну о війні о Україну, єст штораз то веце. Их мож юж звати не рускыма а Рускыма. Захысник України під пісньом єдного російського солдата, высьпіваном в фронтовых окопах, записал: *Сесу пісню сьпіват мій ворог, стрясла мною. Значыт, же што-нешто розуміють, што творят. Дякую за чесніст. Жычу збереження жытя для будувания новой, вільной державы розумных люды. Мольте ся, може даколи прощенья приде!* (youtube.com/watch?v=JOWKvHlqyZ8) Сеса пісня стрясла и іншым: *Слова торгали за душу, аж муранкы по мі ходили. Нич додати, нич одняти. Вшитко єст в сесій пісні. Дякую за ню честно и з великым узнаньом*. Вписы іншых осіб тіж сут інтересны, єден бесідує о сумнівах: *Не хоче ся вірити, же сесу пісню міг написати руский солдат. Чыж бы в кого-си з них ищы было серце, а в ним вьспівчутя. Господи, помож затримати тоту різанину. И най буде проклятий тот, кто завязал сесу войну*. Дехто иде дальше и просит: *Хлопці, вернийте ся! Не треба з лица землі стерати сусідньої державы. Своі жены и діты спасайте од ворогів, сидят в кремлі. Під іншом пісньом, на фронті сьпіваном рускым солдатом, маме барз подібний впис: Респект и уважуха за пісню, в ней істинна. Хлопці обернийте свое оружя и гайда на кремль, там вшиткы вашы біды и несчастья, а Українець як вбивал, так и буде вас вбивати, вы на його землі, він свою Батківщину захищати буде так долго, покля не выжене з ней посліднього врага. Хоц ты руский – буд кым быс не был – ты враг. Слава Україні! Слава вшиткым, кто захищат свою Батківщину* (youtube.com/watch?v=MJXxHwhiFck) ●

Василь Альбічук «Вибрані поезії», упорядник Тадей Карабович, Люблін, 2021, 70 ст.

Людмила ЛАБОВИЧ

«Не можу походження свого я встидатись»

Василь Альбічук (1909-1995) відомий, перш за все, як народний художник – автор картин, в яких він показував авторське бачення свого власного городу з найрізноманітнішими квітами в рідній Дубровиці-Малій. Про митця в польських публікаціях можна прочитати, що це «polski malarz prymitywista». Так, до речі, звучить і перше речення про нього в польській Вікіпедії. Однак він сам вважав себе професійним митцем: «Дивуюся. Як довго будете мене включати до чужого мені Світу Мистецтва, яким є примітив, наївність... від якого тікаю якнайдалі зі своїми картинами». Окрім того, Альбічук був свідомим свого українського походження. Уже після смерті виявилось, що він не лише малював картини, але й писав поезію – своєю рідною українською мовою.

Добірку українських віршів митця родом з Південного Підляшшя підготував Тадей Карабович, поет, перекладач, літературознавець, головний редактор «Українського літературного провулка». У 2021 році вийшла друком книжка з вибраними поетичними творами Василя Альбічука, видана Товариством любителів скансену матеріальної культури Холмщини і Підляшшя в Голі. Раніше розлогу добірку віршів митця Тадей Карабович підготував та надрукував, зокрема, у п'ятому томі «Українського літературного провулка» за 2005 рік.

70-сторінкову публікацію відкривають дві статті: «Мистець Василь Альбічук і його „Городи“» авторства Тадея Карабовича та «Життя і творчість Василя Альбічука», яку підготували спільно Наталія Гарбовська і Тадей Карабович. Тим, хто недостатньо ознайомлений з постаттю підляського митця, вони показують не лише його творчість, але й дають уявлення про внутрішній художній світ творця.

«Мистець був людиною ренесансною; художник, поет, прекрасний знавець рослин, птахів, природи, пір року чи врешті незбагнений любитель рідного краєвиду», – пишуть автори вступної статті. Однак це була також постать непересічна. На це звертає увагу Тадей Карабович, який мав нагоду особисто познайомитися з митцем. Тому й пише він не з перспективи дослідника, який стоїть осторонь та дивиться на Альбічука крізь призму його творчості, але навпаки – показує феномен людини, яка стала відомим художником.

«Сама розмова з мистцем не була простою, – пише дослідник, – вона відбувалася в присутності його картин, як

свідків. На столі лежали засохлі фарби – атрибут його життя, а поруч стояв саморобний мольберт. Розмова точилася неквапно про малярство, про природу і таємничий Всесвіт. На прощання мистець вів гостей до свого городу і показував диво-світ своїх рослин. Це був обряд, якому полонилися всі, хто приїхав до Василя Альбічука».

Вступне слово дозволяє глянути на митця, перш за все, як на дуже оригінальну людину. Окрім того долає стереотип про «польського художника», бо ж – як пише упорядник – хоч Василь Альбічук не афішував, ким він за походженням, але – «не скривав своєї релігійної приналежності до православ'я та української національності».

Вірші подані до друку з архіву професора Михайла Лесіва. Проте поетична творчість художника подолала цікавий шлях. Сам митець хотів переказати свої зошити лікареві Богданові Мартинюкові, однак не встиг, відходячи у вічність 22 липня 1995 року на 86-му році життя. Тому й після його смерті рукописи з українськими віршами потрапили до Окружного музею в Білій-Підляській. Згодом передано їх професору Лесіву, щоб він надав наукову характеристику літературній творчості Альбічука.

Збірка містить кільканадцять різноманітних віршів. Підляський митець описує в них село та життя в ньому, військову службу, війну та повернення до рідної Дубровиці, в якій:

«Пустине подвір'я, на місці нема
батьківської рідної хати
а в братовій хаті чужая сім'я...
не вишла мене зустрічати».

Збірку відкриває «Уривок з панцизних часів», який відсилає нас до місцевого фольклору, пов'язаного з вітанням Нового року – звичаю «гоготання», що кількадесят років тому був ще живий у багатьох селах у північній частині Підляшшя.

Деякі вірші чисто народні – в них мова про природу, сільських людей та їхні радості і смутки. Однак є також твори більш задумливого характеру – про плін часу, ненависть між народами. Особливо цікавий вірш «Післявоєнний 1946 р.», що став останнім у збірці. Це поема, поділена на сім частин, у якій життєві історії (вбивство друга Миколая) переплітаються з роздумами про народи, національну ворожнечу, зречення свого походження. Поет виразно заявляє «Не можу походже[ння] свого я встидатись». І сьогодні актуальними є багато рядків цього твору, як хоч би:

«І неповинна підлягати
Нація одна другій,
Повинна кожда зберегати
Етноприродній звичай свій».

Читаючи поезію Василя Альбічука, бачимо, що автор дуже добре знав український правопис, але він зберігав місцевий мовний колорит. Знайдемо в його поезії говіркову лексику, як, наприклад, «полап» (стеля), а також численні слова, які показують звукові та граматичні відмінності з літературною мовою: тверде «р» («зорамі», «писара») та тверде «ч» («ночі»), закінчення орудного відмінка однини іменників жіночого роду на -ою («душою») та багато інших рис, які повинні зацікавити мовознавців.

Ця книга є важливим виданням, яке дозволяє глянути на Василя Альбічука не лише як на художника, але й обдарованого поета. Є вона водночас і доказом того, що підляський митець був свідомим свого українського походження. Не лише розмовляв українською мовою, але й писав нею вірші. Це також цікаве джерело знань про внутрішній світ митця, якого слід чітко назвати українським художником. ●

Д-р Олександр Колянчук – на 40-й день

(2.04.1932–7.05.2023)

День 7 травня 2023 року записано сумними літерами в історії української громади Польщі. Цього дня перестало битися серце д-ра Олександра Колянчука, видатного українського діяча, а також дослідника української революції 1917–1921 років та української політичної еміграції в міжвоєнній Польщі.

Олександр Колянчук народився 2 квітня 1932 р. у Вільці-Тарнівській на Холмщині, у сім'ї Миколая та Анастасії з дому Пашук. З дитинства проявляв любов до науки та українства. Щойно в 1941 р. відкрилася українська школа, одразу став її учнем, що також свідчить про українську свідомість його батьків. Однак через два роки, з огляду на польське протистояння українському відродженню на Холмщині, був змушений покинути цю школу. Одразу після закінчення війни зміг продовжити навчання на приватних курсах, які закінчилися навесні 1947 р. екзаменом на рівні початкової школи. Після акції «Вісла» подальше навчання продовжив у Аграрному технікумі в Кароліві біля Кентшина, яке завершив у 1951 р. Як один з найкращих випускників одразу був скерований на студії до Сільськогосподарської вищої школи в Ольштині, яку закінчив 1956 р. і здобув наукове звання магістра-інженера за спеціальністю аграрія. Працював на різних посадах в агропромисловому комплексі та в президії Воєводської національної ради, а від 1974 р. був заступником директора Воєводського центру аграрного прогресу в Бенсі, почав працювати вчителем в Аграрному технікумі в Тулавках біля Ольштина. Опублікував чимало статей на рільничі теми. З 1979 р. став заступником директора, а 1985 р. – директором Воєводського центру аграрного розвитку в Серадзі. Тоді переселився з Ольштина до Здунської Воли. З 1994 р. постійно проживав в Перемишлі.

Працюючи в різних установах, Олександр Колянчук не забував про своє коріння й від самого виникнення Українського суспільно-культурного товариства долучився до його діяльності. Багато років обіймав посаду редактора українських передач на Радіо Ольштин, розвивав українське шкільництво на Вармії та Мазурах. У 1971–1973 рр. був членом Головного правління УСКТ. Свою українську громадську діяльність продовжив у структурах Об'єднання українців у Польщі, в 1996–2001 рр. був членом Головної ради. Багато зусиль вкладав у відновлення могил петлюрівців у Польщі. За свою працю був нагороджений польськими й українськими державними відзнаками. Серед них – орден князя Ярослава Мудрого V ступеня, Офіцерський хрест Ордену відродження Польщі, Всеукраїнська премія ім. Івана Огієнка.

Олександра Колянчука завжди цікавила історія українців. Перші свої історичні праці друкував на сторінках «Українського календаря», а згодом – в «Українському альманасі». Найбільше цікавила його тема боротьби за

незалежність України в 1917–1921 рр. та доля українських військових, які опинилися в міжвоєнній Польщі. Цій проблематиці присвятив свої найвидатніші монографії. Серед них – «Незабуті могили» (Львів, 1993), «Генералітет українських визвольних змагань. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини XX століття» [співавтори: Микола Литвин, Кім Науменко] (Львів, 1995), «Internowni żołnierze armii UNR w Kaliszu 1920–1939» (Калиш–Перемишль–Львів, 1995), «Українська військова еміграція у Польщі 1920–1939» (Львів, 2000), «Cmentarz Prawosławny na Woli w Warszawie. Groby ukraińskie. Przewodnik» [спільно з Романом Шагалю] (Варшава, 2002), «Увічнення нескорених. Українські військові меморіали 20–30 років XX ст. у Польщі» (Львів, 2003), «Nekropolie i groby ukraińskich walk niepodległościowych w latach 1917–1921» (Перемишль, 2003), «Umarli, aby zmartwychwstała Ukraina / Померли, щоб воскресла Україна» (Перемишль, 2007), а також «Ukraińscy generałowie w Polsce. Emigranci polityczni w latach 1920–1939» (Перемишль, 2009). Без сумніву наукові надбання д-ра Олександра Колянчука ввійшли як у польську, так і в українську історіографію. Стали вони основою до подальших досліджень української петлюрівської еміграції в Польщі, а також фундаментом для повернення пам'яті про борців за Україну, яким довелося спочити на польській землі.

Д-р Олександр Колянчук з 1994 р. тісно співпрацював з Південно-Східним науковим інститутом, а від 1998 р. був заступником голови цієї установи. У 2000 р. у Національному університеті «Львівська політехніка» отримав звання кандидата наук (пол. відповідник – доктор) на основі дисертації «Українська військова еміграція в Польщі 1920–1939 рр.».

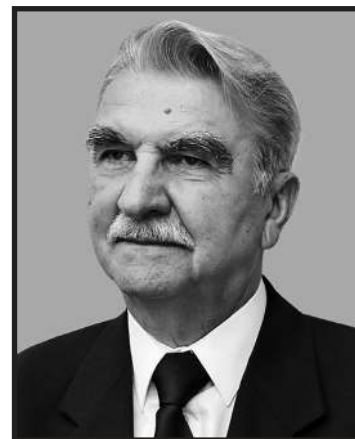
У 2004 р. д-р Олександр Колянчук активно долучився до задуму скликати в Польщі Українське історичне товариство (УІТ) та став його членом-засновником. До кінця свого життя намагався бути його активним учасником, брав участь у заходах, організованих Товариством. Підписав багато звернень УІТ до поляків та українців, до їхньої влади із закликом про примирення та засудження російської агресії проти України. З великою підтримкою д-р Олександр Колянчук ставився до реалізації проєкту УІТ «Живі у нашій пам'яті – віртуальний український некрополь у Польщі», який у значній частині спирається на його дослідження. За неоціненний внесок у висвітлення історії українців у Польщі був нагороджений Українським історичним товариством медаллю «Сторож пам'яті».

7 травня 2023 року українське серце д-ра Олександра Колянчука перестало битися, але не перестав він до нас промовляти словами, які написав у своїх незвичних книжках.

Вічна Тобі, наш Друже, пам'яті!

Професор, д-р габ. Роман ДРОЗД, голова УІТ,

з використанням інформації від Станіслава Стємпня та Павла Лози

Передплата «Нашого слова» на 2023 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	104,00 зл	208,00 зл	416,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	118,00 зл	236,00 зл	472,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
95,00 євро	190,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
145,00 дол КАНАД.	290,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	790,00 зл
113,00 дол США	225,00 дол США

Об'єднання лемків з великим сумом
сприйняло звістку про смерть «вірного предкам»

**бл.п. доктора
Олександра Колянчука**

Жінці Лідії, дітям та всій родині

висловлюємо найщиріше співчуття
та єднаємося у скорботі.

Вічна Тобі пам'ять!

Головна управа та члени Об'єднання лемків

Коли Ти вмирав, дзвони Тобі не грали
і ніхто не заплакав над Тобою

Єднаємося з батьками і сестрою Агафією
та з родиною з приводу смерті

бл.п. о. протоієрея Григорія Назара
який вріс в нашу Лемківщину.

Об'єднання лемків висловлює щире співчуття
і сльозавий вінок на могилі Отця Протоієрея.
Хай Жулавська земля буде Йому лебединим пухом.

Головна управа та члени Об'єднання лемків

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **prenumerata i reklama** – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, redaktorzy – Igor Szczurba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemysł), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **prenumerata, reklama** – Lesia Korostatewycz. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusiczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowane ze środków budżetu państwa Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.: Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Statki wyrażają точку zoru autorów i nie mogą być utożsamiane z oficjalną pozycją Ministra wewnętrznych spraw i administracji.

Український народний
дім у Перемишлі

Об'єднання українців
у Польщі

Відділ у Перемишлі

ЗАПРОШУЄМО ДО СПІВПРАЦІ!

ЗАРАЗ ШУКАЄМО ЛЮДЕЙ НА ПОСАДИ:

- координатор_ка проекту,
- координатор_ка інтеграційної та культурної діяльності,
- спеціаліст_ка у сфері фінансових та адміністрації

НАШІ ОЧІКУВАННЯ:

- незалежність і креативність у дії,
- уміння працювати в команді,
- обов'язкове знання англійської та української та/або польської мови,
- досвід роботи в даній сфері,
- легка адаптація до змін, робота в ситуації, що динамічно змінюється,
- готовність до стаціонарної роботи в Перемишлі.

МИ ПРОПОНУЄМО:

- працевлаштування на повний штат або його частину,
- робота в організації, що динамічно розвивається,
- реалізація захоплюючих заходів у красивому прикордонному місті, в цікавому та сповненому викликів середовищі,
- добра кава та класне товариство щодня.

ЧЕКАЄМО ТЕБЕ!

Якщо вас зацікавила наша пропозиція, будь ласка, надішліть своє резюме та кілька слів про свою мотивацію на адресу:

michal.szachmat@ukraincy.org.pl

Чекаємо на ваші заявки до 30 червня 2023.

Поспішайте! Ми чекаємо на Вас!

